

O NEPODUDARNOSTI U UPORABI POSVOJNIH PRIDJEVA U RUSKOM I HRVATSKOM JEZIKU

Vesna Krneta

Sveučilište u Zadru, Odsjek za ruski jezik i književnost.

Na međujezičnom planu treba obratiti pozornost na upotrebu posvojnih pridjeva (u ruskom i hrvatskom jeziku). Naime, u uporabi posvojnih pridjeva postoji velika razlika između ruskog i hrvatskog jezika. U hrvatskom se jeziku pripadnost obično izražava posvojnim pridjevima i posvojnim zamjenicama. Naprimjer, ako želimo reći da olovka pripada učeniku, reći ćemo *učenikova olovka*, a ako uz pojam kome nešto pripada stoji atribut - upotrijebit će se posvojni genitiv - *olovka dobroga učenika*. U ruskom se jeziku posvojni pridjevi na *-ov*, *-ev*, *-in* upotrebljavaju krajnje rijetko, što je, dakle, potpuno suprotno hrvatskom jeziku. Pridjevi ovoga tipa u suvremenom su ruskom književnom jeziku malo produktivni, zamjenjuju se posvojnim genitivom: *карандаш ученика* ili odnosno - posvojnim pridjevima na *-овский*, *-евский*, *-инский (отцовский)*. Osnovno sredstvo za izražavanje posvojnosti u ruskom jeziku je posvojni genitiv (родительный принадлежности).

Ključne riječi: posvojni pridjev u ruskom i hrvatskom jeziku, posvojni genitiv, razgovorni i književnoumjetnički stil.

Posvojni pridjevi znače pripadanje ili kakvu drukčiju povezanost onoga što znače imenice uz koje stoje s onim što znače riječi od kojih su izvedeni. Jedni od njih znače povezanost s jednim primjerkom, naprimjer, *bratov kaput*, *majčino pismo*, *lugareva kuća*... Drugi znače povezanost s vrstom i bliži su opisnim pridjevima, naprimjer, *gospodsko diijete*, *vučja ćud*, *kozje mlijeko*, *benzinski motor*, *majčinska ljubav*. (Barić *et al.*, 1990.)

Posebnu grupu među odnosnim pridjevima po svom značenju čine posvojni pridjevi (имена прилагательные притяжательные). Oni izražavaju pripadanje jednoj osobi i ne mogu izražavati pripadanje grupi osoba. Tvore se samo od imenica koje označavaju živo (krajnje su rijetki slučajevi da se tvore od imenica za neživo) pomoću sufiksa: *-ov (-ев)*, *-ин (-ын)*, *-j-*. Naprimjer: : *дед-ов кабинет*, *сестр-ин портфель*, *учител-ев дом*, *дяд-ин совет*, *Маиш-ин словарь*, *собачья конура*, *оленьи рога*.

Pridjevi na : *-ov (-ев)*, *-ин (-ын)* sačuvali su ostatke imeničke promjene pridjeva, a pridjevi na *-ин (-ын)* u suvremenom književnom ruskom jeziku uglavnom imaju nastavke dugih pridjeva u svim padežima osim nominativa i akuzativa.

<u>Машин</u> словарь	<u>Машин-о</u> яблоко	<u>Машин-а</u> книга	<u>Машин-ы</u> вещи
Машин-ого словаря	Машин-ого яблока	Машин-ой книги	Машин-ых
вещей			
Машин-ому словарю	Машин-ому яблоку	Машин-ой книге	Машин-ым
вещам			
<u>Машин</u> словарь	<u>Машин-о</u> яблоко	<u>Машин-у</u> книгу	<u>Машин-ы</u> вещи
Машин-ым словарем	Машин-ым яблоком	Машин-ой книгой	Машин-ыми
вещами			
(о) Машин-ом словаре	Машин-ом яблоке	Машин-ой книге	Машин-ых вещах

Posvojni pridjevi na -ов/-ев i -ин/-ын

a) Posvojni pridjevi na *-ов/-ев* tvore se od muških imena, naziva rodbine i vrlo rijetko od drugih općih imenica.

дед-ов, отц-ов, тест-ев, Игор-ев, учител-ев, княз-ев, шофёр-ов

Oblici na *-ов/-ев* u književnom jeziku izlaze iz upotrebe, zamjenjuje ih posvojni genitiv:

дед-ов дом - дом деда (češće)

(rijetko) *Игор-ев брат - брат Игоря* (obično)

(razgovorno) *шофёровы сапоги - сапоги шофёра* (književno)

Suvremeni ruski književni jezik značajno ograničava uporabu pridjeva ovog tipa. Oni su karakteristični za razgovorni jezik i jezik umjetničke književnosti.

- *Кучер Степан...и кучеров внук Алешка сидели вокруг фонаря в большом каретном сарае.* Чехов, *В сарае*;

- *За чаем Левин узнал всю историю старикова хозяйства.* Л.Толстой, *Анна Каренина*, Ч.3, XXV;

b) dodavanjem sufiksa *-ин/-ын* posvojni pridjevi se tvore od riječi, koje izražavaju obiteljske odnose i od имена од милја na *-а/-я*:

дедушк-ин, мам-ин, сестр-ин, сестриц-ын, тёт-ин, дяд-ин, Кол-ин,

Ван-ин, Маш-ин, Наташ-ин, Волод-ин.

Posvojni pridjevi na *-ин* koriste se u razgovornom jeziku i umjetničkoj književnosti

- *Бывало, внучке в приданое доставался бабушкин сарафан.* Пушкин, *Арап Петра Великого*, гл. IV;

U ruskom se jeziku rijetko rabi atribut izražen *posvojnim pridjevom*: on se susreće u intimnoj obiteljskoj atmosferi i u atmosferi tijesno povezanih kolektiva, tj. u uvjetima kad se osobe međusobno oslovljavaju vlastitim imenom, a ne prezimenom i sintagmom *име i име по осу*. Osim toga, posvojni pridjev ne stoji uz glagolsku imenicu, već samo uz imenicu s konkretnim značenjem:

*Это Верины сапоги. Надень мамин платок. Это книга Сашиного друга.
Приходил Павликов брат.*

Atributivna posvojnost u ruskom jeziku najčešće se iskazuje:

- a) nekongruentnim atributom- POSVOJNIM GENITIVOM ili genitivom s prijedlogom *у*
- b) kongruentnim atributom izraženim odnosno-posvojnim pridjevom sa sufiksima *-овск/-евск-, -инск-, -ск-*: *дедовский дом, пушкинская мысль...* (Marojević, 1983: 285)

POSVOJNI GENITIV (РОДИТЕЛЬНЫЙ ПРИНАДЛЕЖНОСТИ) u ruskom se i hrvatskom jeziku različito upotrebljavaju. U našem jeziku posvojnost, odnosno pripadnost obično se izražava posvojnim pridjevima i posvojnim zamjenicama. Naprimjer, ako želimo kazati da olovka pripada učeniku, reći ćemo *ученикова оловка*. U hrvatskome, ako uz pojam kojemu što pripada stoji atribut upotrijebit će se posvojni genitiv: *оловка доброго ученика*. Isto je kad se od imenice ne izvodi posvojni pridjev: *Он је прочитао све романи Толстоја*. U ruskome jeziku posvojni pridjev na *-ов, -ев, -ин* upotrebljava se krajnje rijetko, što je, znači, potpuno suprotno hrvatskom jeziku. Osnovno sredstvo za izražavanje posvojnosti u ruskom je POSVOJNI GENITIV: *На столе лежит книга брата*, a u hrvatskom : *На столу лежи братова књига*. *Я люблю читать стихи Пушкина.* - *Volim čitati Puškinove pjesme*.

Ruski posvojni pridjev na *-ов, -ев, -ин*, kao što smo već rekli, rabi se samo u značenju obiteljskih odnosa (*сестрин, бабушкин, дедушкин* i sl.) i hipokoristika- imena od milja (*Петин, Юрин, Машин*). Međutim, i njih sve više istiskuje posvojni genitiv, pa je njihova upotreba ograničena na razgovorni i književnoumjetnički stil.

Oni se istina mogu naći u krilaticama, ali se tada pišu malim početnim slovom:

гордиев узел – Gordijev čvor
дамоклов меч – Datoklov mač
сизифов труд – Sizifov posao i sl.

Posvojni je genitiv u ruskome jeziku osnovno sredstvo za izražavanje pripadanja u atributu. U hrvatskom jeziku mu odgovara posvojni pridjev. Prema tome, treba voditi računa o tome da se naš posvojni pridjev na *-ов, -ев, -ин* gotovo uvijek prevodi na ruski jezik POSVOJNIM GENITIVOM:

Тетрадь сестры лежит на столе. - *Sestrina bilježnica je na столу.*
Я познакомилась с братом Наташи. - *Upoznala sam se s Natašiniм братом.*
Я прочитала почти все произведения Пушкина. - *Pročitala sam gotovo sva Puškinova djela.*

Kada se prevodi s ruskog na hrvatski i obratno, treba znati da se i u našem jeziku može upotrijebiti posvojni genitiv, ali onda kada uz njega stoji atribut, apozicija ili odnosna rečenica, tj. ako uz njega postoji neki dodatak, naprimjer:

Я прочитала почти все произведения великого поэта Пушкина. - *Pročitala sam*

gotovo sva djela velikog pjesnika Puškina.

Kad je za označavanje pripadnosti u nekim slučajevima i u ruskom jeziku neophodno umjesto posvojnog genitiva upotrijebiti posvojni pridjev tada se ne koriste pridjevi sa sufiksima *-ov*, *-ev*, *-in*, nego sa sufiksom *-sk-*, naprimjer:

Студентам понравились пушкинские рассказы. – Studentima su se svidjele Puškinove priče.

Budući da je upotreba posvojnih pridjeva na *-ov*, *-ev*, *-in* u ruskom jeziku krajnje ograničena, tamo gdje se osjeća potreba za pridjevom a ne za posvojnim genitivom, koriste se pridjevi sa sufiksom *-sk-*. Međutim, ovakve pridjeve moguće je na hrvatski jezik prevoditi dvojako (jer u ruskom jeziku mogu imati značenje i pripadnosti i korelativnosti), npr.: *пушкинский* – Puškinov i puškinski; *жюльерновский* – Verneov i žilvernovski i sl.

Dakle, pridjevi sa sufiksom *-sk-* u ruskom jeziku mogu izražavati pripadnost i svojstvo (ako su tvoreni od imena i prezimena), te ćemo ih u skladu s tim prevoditi na hrvatski jezik pomoću sufiksa *-ov*, *-ev*, *-in* ili *-sk-*. Naprimjer:

Петровская реформа касалась всей жизни России. – Petrova reforma ticala se čitavog života Rusije. *Это пушкинский стиль.* – To je puškinski stil.

Uspoređi u ruskom: *пушкинские стихи* – *стихи Пушкина*.

Sufiksi *-ov*, *-ev*, *-in*, *-sk-* i POSVOJNI GENITIV katkad mogu stvarati i sinonimski niz s određenim nijansama u značenju. Naprimjer, u ruskom se najčešće kaže *дом отца* (*očeva kuća*), u razgovornom stilu rekli smo da se susreće i *отцов дом*, ali ako želimo ukazati više na karakter predmeta nego na njegovu pripadnost, reći ćemo *отцовский дом*. U hrvatskome jeziku ista je situacija:

Дом мого оца, очев дом, оцинский дом.

Ruski i hrvatski mogu se razilaziti u pojedinačnim slučajevima. Naprimjer, u našem jeziku može biti sufiks *-sk-*, a u ruskom *-ov*:

Крокодиловы слёзы – krokodilske suze

Соломоново решение – solomunsko rješenje. (Tošović, 1988)

Pod utjecajem ruskih posvojnih genitiva i u hrvatskom se jeziku katkad rabe posvojni genitivi koji mu nisu svojstveni te ih zbog toga, kad je god to moguće, treba izbjegavati i upotrebljavati posvojne pridjeve. Umjesto *kuća oca* treba govoriti i pisati *očeva kuća*, umjesto *jezik Puškina* – *Puškinov jezik*, umjesto *humor Čehova* – *Čehovljev humor*, umjesto *roman Tolstoja* – *Tolstojev roman*. Ali ostaje *roman Lava Tolstoja*, *realizam Saltikova-Ščedrina*, *muzika Čajkovskog*. (Nikolić, 1969)

LITERATURA

- Barić, E., Lonarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V., Znika, M. (1990). *Gramatika hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Školska knjiga
- Marojević, R. (1983). *Gramatika ruskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

- Nikolić, V. (1969). *Gramatika ruskog jezika. Fonetika i morfologija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Tošović, B. (1988). *Ruska gramatika u poređenju sa srpskohrvatskom*. Sarajevo: Svjetlost. OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- 5. N. M. Šanskij (red.). (1981.) *Sovremennyj russkij literaturnyj jazyk*. Lenjingrad: Prosveščenie

УПОТРЕБЛЕНИЕ ПРИТЯЖАТЕЛЬНЫХ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ В РУССКОМ И ХОРВАТСКОМ ЯЗЫКАХ

РЕЗЮМЕ

В межъязыковом плане следует обратить внимание на употребление притяжательных прилагательных, т.к. в этом существуют значительные различия в русском и хорватском языках. В хорватском языке категория принадлежности обычно выражается притяжательными прилагательными и притяжательными местоимениями. Например, чтобы сказать, что карандаш принадлежит ученику, употребим конструкцию «*učenikova olovka*», если к понятию «кому что-то принадлежит» присоединяется определение, то употребляется родительный принадлежности: *olovka dobroga učenika*.

В отличие от хорватского языка, в русском языке притяжательные прилагательные на *-ов/-ев*, *-ин* используются чрезвычайно редко. Такие прилагательные в современном русском литературном языке малопродуктивны, чаще заменяются родительным принадлежности (*карандаш ученика*) или притяжательными прилагательными на *-овский/-евский*, *-инский* (*отцовский*). Основным средством выражения принадлежности в русском языке является родительный принадлежности.

Ключевые слова: притяжательное прилагательное в русском и хорватском языках, родительный принадлежности, разговорный и литературный стиль.

